

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 36.

Fredagen den 13 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets memorial n:o 15, angående ett nytt medgifvande i fråga om inköp af tomt för afdelningskontoret i Falun.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 75, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret;

n:o 76, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret;

n:o 108, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa under förra militiebostället ¹⁵/₁₆ mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gatehus;

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen Nefvitshög n:o 15, ett kronobete, i Malmöhus län;

n:o 110, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad;

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från kungsladugården Ås kloster n:o 1 i Hallands län;

n:o 112, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från Alnarps kungsgård i Malmöhus län underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma;

n:o 113, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af de Schenäs och Bråborgs kungsgårdar tillkommande andelar af vinternotfisket i Bråviken;

n:o 114, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tiondefrihet för Höganäs stenkolsverk;

n:o 122, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotionden;

n:o 123, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld;

n:o 124, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld;

n:o 125, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af magnesitförekomster; samt

n:o 126, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från den till indragna förra öfverstebostället Kastellegården n:o 1 om 6 mantal i Ytterby och Rödbo socknar, Inlands södra härad af Göteborgs och Bohus län hörande lägenheten Högen.

Upplästes och godkändes bankoutsrottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 106, till Konungen, med reglementen för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

n:o 107, till fullmäktige i riksbanken med öfverlemnande af reglementen för riksbankens styrelse och förvaltning.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 118, angående ålderdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor;

n:o 119, om ändring af 2 § 2 mom. i förordningen angående handel med ether samt ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876;

n:o 120, angående åtgärder till höjande af den svenska sjöfartsnäringen och till främjande af svenska alsters afsättning i utlandet;

n:o 128, angående åstadkommande af ökad varaktighet hos vissa tryckalster; och

dels till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 19, angående ändrad tid för verkställande af val till riksdagsmän i Andra Kammaren;

n:o 20, angående ändring af §§ 1 och 5 tryckfrihetsförordningen;

n:o 21, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

n:o 22, angående ansvarsfrihet beträffande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret lemnadt uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

n:o 23, om åtgärder till förebyggande af oskäligt dröjsmål med återföretagande af till annan domstol förvisade ransakningar;

n:o 24, angående strängare straffbestämmelser för vittnen, som utan laga förfall från rätten uteblifva;

n:o 25, angående vissa bestämmelser om beräkning af straff-tid och om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum den 29 juli 1892;

n:o 26, angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande;

n:o 27, om ändrad lydelse af § 2 mom. 3 och § 11 mom. 1 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof;

n:o 28, angående ändring af förordningen om biskopsval den 30 maj 1759;

n:o 29, angående ändrad lydelse af 86 § utsökningslagen m. m.;

n:o 30, om ändrad lydelse af § 30 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883;

n:o 31, rörande vissa bestämmelser angående enskilda banker, som afstått från sedelutgifningsrätt;

n:o 32, om ändring i förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897;

n:o 33, angående arfvodet för kontroll vid denaturering af bränvin;

n:o 34, angående stämpelafgift för check;

n:o 35, angående tullbevilningen;

n:o 36, angående åvägabringande af rättsordning beträffande slägtnamn;

n:o 37, rörande ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884;

n:o 38, angående skärpt lagstiftning mot ocker;

n:o 39, angående ändrad lydelse af 13 kap. 4 § giftermålsbalken;

n:o 40, angående ändrad lydelse af vissa delar af värnpligtslagen;

n:o 41, angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier;

n:o 42, angående utarbetande af förslag till ny legostadga; samt

n:o 43, angående skärpta straffbestämmelser för olofflig bränvinsförsäljning.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 11 och 12 i denna månad bordlagda memorial n:o 105, angående statsregleringen för år 1899.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Mom. a).

*Afsättning
till arbetare-
försäkrings-
fonden.*

Herr Sandberg: Oaktadt Första Kammaren med en öfverväldigande majoritet förkastat Kongl. Maj:ts vid denna riksdag framlagda förslag om ålderdomsförsäkring för arbetarne, så torde det dock icke vara någon, som tror, att detta förslag genom det ifrågavarande afslaget blifvit för all framtid dödt och begrafvet. Nej, alla torde tvärt om vara ense om att förslaget skall återkomma, till dess frågan i en eller annan form får sin lösning.

Likaledes torde icke meningarne vara delade om, att ålderdomsförsäkringen för arbetarne, när den kommer till stånd, skall fordra ett mycket stort kapital, och när så är förhållandet, torde det få anses vara väl litet att till arbetareförsäkringsfonden afsätta 1,400,000 kronor eller cirka en hundraedel af statens inkomster. Det vore väl icke för mycket, om Riksdagen beslöte att för ändamålet afsätta åtminstone samma belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller två millioner, derom jag skall taga mig friheten att framställa yrkande.

*Afsättning
till arbetare-
försäkrings-
fonden.
(Forts.)*

Och jag kan då icke annat än på det högsta beklaga — och jag är säker om att alla verkliga arbetarevänner skola deri instämma med mig — att den varme vännen af ålderdomsförsäkring för arbetarne, riddaren utan fruktan och tadel, landshöfding Treffenberg gått ur tiden, han, som med sin tordönsstämma egde förmåga att väcka till lif domnade hjertan och sofvande samveten.

Herr Leman: Sedan Första Kammaren med betydlig majoritet afslagit Kongl. Maj:ts och det särskilda utskottets förslag om ålderdomsförsäkring för arbetare, samt Andra Kammaren visserligen godkänt förslaget i dess helhet, men med en mycket ringa majoritet, torde det vara ytterst osäkert, om något förslag om sådan ålderdomsförsäkring någonsin åter framkommer. Det kan ju hända, att så sker, men antagligt är det icke, synnerligen som Riksdagen denna gång icke ens velat genom en skrivelse till Kongl. Maj:t påkalla ärendets återkomst. Af denna anledning tror jag för min del, att det icke vidare är skäl att afsätta större eller mindre belopp att fastläsas i en arbetareförsäkringsfond. En sådan afsättning kunde hafva skäl för sig på en tid, då frågan ännu var sväfvande. Nu har det deremot kommit så långt, att frågan icke längre kan anses sväfvande. Jag vill dock icke för närvarande framställa något yrkande i denna riktning, utan har endast velat påpeka, att enligt min uppfattning det skulle vara lämpligt, att man vid framtida afsättningar använde en mera allmänt hållen rubrik, t. ex. så, att de anslagna medlen skulle användas till för arbetareklassen gagneliga ändamål. I sådant fall skulle Riksdagen hafva fria händer. Nu tror jag att det skall blifva svårt, om man vill framkomma med förslag om något annat än om ålderdomsförsäkring, t. ex. om beredande af egna hem för arbetare, att använda dessa medel, som hopats uteslutande för nämnda försäkring. Om afsättning sker ett annat år till den ifrågavarande fonden, skulle det af dessa skäl vara lyckligt, om rubriken blefve mera allmängiltig.

Herr Fränckel: Hvad beträffar den förste ärade talarens yrkande, att vi vid denna riksdag skulle afsätta ett större belopp till arbetareförsäkringsfonden, än utskottet föreslagit, tror jag mig endast behöfva hänvisa till motiveringen i utskottets betänkande,

*Afsättning
till arbetare-
försäkrings-
fonden.*

(Forts.)

som utvisar skälet, hvarför utskottet tillstyrkt, att *samma* belopp skulle afsättas detta år som under de föregående. Kongl. Maj:ts förslag om höjande af anslaget har ju endast framkommit under förutsättning, att den kongl. propositionen i fråga om arbetareförsäkringen, skulle vinna Riksdagens bifall. Antagandet af detta förslag förutsätter under första året, att af staten betingas en kostnad af 1,927,000 kronor, och Kongl. Maj:t föreslog därför ett anslag af 2 millioner. — Men då nu detta förslag förfallit, torde det vara skäl att återgå till det belopp, som de tre föregående åren afsatts, eller 1,400,000 kronor. Fonden skulle då uppgå till 5,600,000 kronor, och i betraktande af frågans outredda skick torde det vara fullt försvarbart att icke nu afsätta någon större summa.

Hvad åter angår frågan, att medlen borde afsättas under en annan rubrik än »arbetareförsäkringsfonden», så har denna fråga visserligen varit på tal i utskottet, men man ansåg der, att, då vid en möjligen skeende framtida lösning af frågan en ganska vidsträckt tydning af denna rubrik redan nu läte sig göra, det vore lämpligast att rubriken bibehölles äfven detta år, så att samma fond, som förut erhållit anslagen, äfven finge det nu ifrågakvarande anslaget sig påfördt.

På grund af dessa skäl tillåter jag mig anhålla om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande moment hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b) och c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

*Anslaget
till fortsätt-
ning af stats-
banan mellan
Bođen och
Ytter Mor-
järv.*

Herr Alin: Då ingen annan begärt ordet, anhåller jag att få säga hvad som enligt min tanke här bör sägas. Då man nu anser sig kunna fritt disponera öfver de medel, hvarom här och i de närmast följande punkterna är fråga, synes det mig som om det hade varit riktigt, om Riksdagen, i stället för att bevilja anslag

till ändamål, som efter mitt förmenande böra och lämpligen kunna besörjas med lånta medel, hade blifvit satt i tillfälle att anvisa medlen att utgå till behof, till hvilka vi säkerligen icke få använda lånta medel. Jag tänker härvid på försvarsbehofven, på den synnerliga nytta det skulle medföra, om ifrågavarande medel afsattes så att man egde en fond, som kunde disponeras för de viktiga försvarsändamål, rörande hvilka tillgodoseende, efter hvad alla böra kunna hoppas, förslag inom en snar framtid väl komma att föreligga.

Det kan icke falla mig in att här framställa något yrkande, då jag väl vet, att frågan redan är afgjord, men jag har velat påpeka saken med tanke på hvad ett kommande år skall kunna göras.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kam-maren biföll hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 8—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Herr af Burén: Jag anhåller att nu, liksom förut och hvarje gång fråga uppstår om upplåning af medel för statens räkning, vare sig till jernvägar eller till försvarsbehof, få till protokollet erinra om den utomordentliga vigt, som ligger deri att staten för sina lånebehof använder den *inhemska statskrediten*, så att våra obligationer och räntor icke löpa till utlandet, utan stanna inom landet. Hemligheten med ett sådant lånesystem är att det, långt ifrån att skada oss, tvärt om i högsta grad gagnar oss, vårt land, vårt jordbruk och vår industri. Enligt min åsigt löses problemet på så sätt, att räntan å statsobligationerna icke sättes högre än tre procent; att dessa statsobligationer äro ouppsägbara, så att utlottning af dem icke kan ifrågakomma, och endast räntan å dem betalas; att obligationerna utgifvas på små belopp, icke öfverstigande 500 kronor, men väl derunder; att de göras lätt tillgängliga för allmänheten, så att de kunna köpas öfver allt i landet, icke blott i bankerna, utan äfven å alla postkontor och poststationer, ja, hos alla domare, kronofogdar och länsmän; och slutligen att räntan får uppbäras en gång om året på alla dessa ställen i landsorten och i städerna och mottagas i liquid vid den allmänna uppbörd.

Det har många gånger förvånat mig, att postsparbanken icke infört detta system, så mycket mer som, efter hvad jag för-sport, postsparbanken skall hafva svårighet att utan förlust uppe-hålla sin rörelse.

Anslaget till fortsättning af statsbanan mellan Boden och Ytter Morjärv.
(Forts.)

Ang. anslaget till en statsbana från Gällivare till riksgränsen m. m.

*Ang. anslaget
till en stats-
bana från
Gellivare till
riksgränsen
m. m.*

(Forts.)

Postsparbanken lemnar nu icke högre ränta än $3\frac{3}{10}$ procent, men säkerligen blir det för postsparbanken svårt att bibehålla ens denna räntefot, och man får der icke på en bok insätta mer än 2,000 kronor. Allmänheten borde i stället för sina besparingar få köpa dessa statsobligationer, för hvilka penningar när som helst kunna erhållas till gällande kurs, hvaremot som det nu är stäldt tidsödande omgångar fördröja liqviden, när man för sina behof behöfver utfå från sin postsparbanksbok ett eller annat hundra kronor.

Jag vet väl och erkänner till fullo, att ett sådant lånesystem som det af mig angifna medför mycket stora besvärligheter, men dessa uppvägas tusenfaldt och åter tusenfaldt af den nytta, systemet skulle medföra för vårt land, vårt jordbruk och vår industri.

Jag har intet yrkande.

Herr Törneblad: Med anledning af den siste talarens yttrande i denna fråga kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att, man må tänka hvad som helst om det inhemska lånesystemet och bästa sättet att åstadkomma ett dylikt, förhållandena i den finansiella verlden nu äro sådana, att det svårligen låter sig på förhand göra att bestämma, huruvida man bör följa det ena eller andra systemet.

Obligationer hafva för öfrigt allt mer fått karakteren af att vara internationella, hvilket visar sig deraf, att under vissa förhållanden de obligationer, som vi utgifvit och fått placerade i utlandet, strömma tillbaka till landet. Detta är ett godt resultat, som nu under flera år egt rum, och på detta sätt har återkommit rätt mycket både af hypoteksbankens och af städers och kommuners obligationer och äfven något af statens. Hvad beträffar den saken, att postsparbanken vid sina kontor skulle kunna dels lemna ut obligationer och dels betala ränta på sådana, så är detta en vidtutseende fråga och synnerligen svår att afgöra i en blink, men så mycket kan man säga, att en sådan anordning skulle medföra en betydlig utveckling af postsparbanken och mycket invecklade förvaltningsförhållanden. Det förhåller sig så, att man nu kan få insätta i postsparbanken ända till 2,000 kronor; ursprungligen var maximibeloppet 1,000 kronor, och det torde vara tvifvelaktigt, om man icke till förmån för ett inhemskt fondsystem borde åter nedsätta maximum, så att man nöjde sig med 1,000. Klart är ju, att det är företrädesvis de små besparingarna, som skola insamlas genom postsparbanken. — Hvad åter angår svårigheterna för postsparbanken att utlåna sina medel, så hafva dessa svårigheter varit större förr än nu, och för ögonblicket äro de för visso icke synnerligen stora.

Herr Sandberg: Så länge jag är ledamot af den svenska Riksdagen, känner jag det som min oafvisliga pligt att, huru litet det

än här betyder, protestera mot ett fortsättande på den angenäma, men, enligt mitt förmenande, olycksdigra färden utför skuldsättningens sluttande plan. Vi hafva denna riksdag hört mycket ordas om den stora kapitalbildningen i vårt land under de senare åren, men man har glömt medaljens frånsida. Man har glömt beräkna, huru mycket staten, kommuner och enskilde under dessa år upplånat. Om man verkställer en undersökning häraf, skall man kanske finna, att skuldsättningen är större än kapitalbildningen. Om vi nu, det Gud förbjude, nödgades förutan hjälp försvara vårt sjelfbestånd mot anfall af en öfvermäktig granne, så torde Sveriges så mycket beprisade kredit vara slut och vi vara hänvisade till tillgångarna inom vårt eget land. Enligt min öfvertygelse stärka vi vårt försvar bäst genom att söka förbättra de ekonomiska förhållandena i vårt eget land.

Jag har intet yrkande att göra.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kam-maren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 12—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 11 och 12 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.

Om upp-låtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark.

Herr Sandqvist: Då jag haft anledning att på nära håll se de svårigheter, de kostnader och de ledsamheter af flera slag, som äro förbundna med de förr eller senare nödvändiga försöken att bringa reda och ordning i s. k. arbetarestäder, som utan hänsyn till ordningens och sundhetens kraf fått i frihet utveckla sig, så har jag trott mig böra uttala min åsigt derom, att den föreliggande bostadsfrågan är allt för trängande för att kunna undanskjutas. Det torde icke heller vara svart att förstå, hvarthän det måste leda, när 5,000 personer under så vanskliga bostadsförhållanden som i Gellivare och i ett hårdt klimat nödgas lefva in på hvarandra utan ordning inom ett jmförelsevis begränsadt utrymme. Också har jag hört af personer, som hafva erfarenhet af förhållandena deruppe, att dessa skola vara olidliga, och derom bära också vederbörandes yttranden i de föreliggande handlingarna tillräckligt vittnesbörd.

Det kan visserligen vid första påseendet synas, som skulle det område, hvilket Gellivare-bolaget begärt, vara öfverflödigt stort.

Om upp-
låtande åt
aktiebolaget
Gellivare
Malmfält af
kronan till-
hörig mark.

(Forts.)

Men när man tager i betraktande, att bolagets utmål sträcker sig öfver hela detta område, och icke glömmes den mängd af impediment — kärr, moras o. d. —, som inskränker användbarheten deraf, så tror jag icke att, då det gäller en så omfattande rörelse, som den Gellivare-bolaget bedrifver, man får allt för mycket fästa sig vid arealens storlek, i synnerhet som arrendet skall ske under sådana vilkor, att det icke utan fog skulle kunna sägas, att hvad jordegaren-kronan med ena handen gifver, det tager han åter med den andra genom den mångfald af förbehåll och inskränkningar, som arrendekontraktet är afsedt att innehålla. Jag erinrar särskildt om den punkt i kontraktet, som lyder på följande sätt:

»att, om af anledning, som förut icke blifvit nämnd, det nu eller framdeles skulle visa sig angeläget, att någon sådan del af området, som för bolaget icke är oundgängligen behöflig, från bolagets arrenderätt undantages, bolaget skall vara skyldigt underkasta sig Kongl. Maj:ts bestämmande härutinnan».

Således hafva alla möjliga försigtighetsmått blifvit vidtagna.

Icke heller kan arrendetiden anses oskäligen. En stor affär som denna måste naturligen ordna sig för en längre framtid; och det kan därför icke vara obilligt, att arrendetiden sättes till 50 år.

Såsom utskottet påpekat, lemna den upprättade byggnadsplanen — inom hvilken bolaget icke skulle få något att sköfva — oaktadt de tomter, som för närvarande besväras af inmutningar, ett tillräckligt utrymme för en längre tid.

De farhågor, som en motionär i Andra Kammaren uttalat mot bifall till den kongl. proposition, som ligger till grund för utskottets utlåtande, äro vid närmare eftertanke utan saklig betydelse, när man ställer dem emot alla de försigtighetsmått, hvarmed arrendeupplåtelsen skall omgärdas.

Det må medgifvas, att det skulle hafva varit af intresse, om man fått upplysning angående den naturliga beskaffenheten af området. Men denna brist i utredningen, hvilken reservanternas tagit till förevändning för sitt afslagsyrkande, tyckes mig icke vara af afgörande betydelse, eftersom *storleken* af den utarrenderade marken, *tiden* för upplåtelsen, äfvensom *dispositionen* af en del af tomtmarken här tydligen icke äro hufvudsak. Hufvudsaken lär väl obestriddligen ligga i de *vilkor*, som skola fästas vid arrendet till bolaget, och vid tomtförsäljningarna; och mot dessa vilkor hafva, så vidt jag vet, icke några mera betydande anmärkningar blifvit framställda eller hunnit framställas, om icke den, att der bort uttalas önskvärdheten af att tomtprisen sättas så låga som möjligt.

Då utarrenderingen af *ett* område till Gellivare-bolaget är *en* fråga för sig, och bestämmandet af *ett annat* område, afsedt till byggnadsplatser, är *en fråga för sig*, så kan jag icke se något oupplösligt samband mellan dessa begge frågor, hvarför de enligt min mening kunna allt för väl hvar för sig afgöras. Jag tror

det ej betyder så mycket, om arrendeupplåtelsen med Gellivarebolaget icke nu beslutas. Men deremot är jag lifligt öfvertygad, att det ligger fara uti att icke så fort som möjligt åtminstone ett bestämdt steg tages i den riktning till ordnandet af bostadsförhållandena i Gellivare, som arbetarne sjelfve redan genom sin inlaga af 7 mars 1896 begärt.

Enär det försports, att opinionen i medkammaren skall vara ganska stark emot den kongl. propositionen, men det ju kan hända, att majoriteten der skulle, derest meningen i denna kammarer sloge in i samma riktning, befinnas villig att *verkligen* och *påtagligen* gagna den talrika arbetarebefolkningen genom att anvisa en *möjlighet för den att grunda egna hem*, så skall jag tillåta mig, herr talman, att så till vida yrka bifall till det föreliggande betänkandet, att jag hemställer, att kammaren måtte besluta att, med godkännande i öfrigt af hvad statsutskottet föreslagit, ur betänkandets kläm utesluta hvad som står mellan det första kursiverade »dels» och det derpå följande kursiverade »dels», eller hvad som rör arrendeområdet.

*Om upp-
låtande åt
aktiebolaget
Gellivare
Malmfält af
kronan till-
hörig mark.*

(Forts.)

Herr Fränckel: Såväl majoriteten som minoriteten i utskottet voro fullkomligt ense om vigten af den fråga, som den siste ärade talaren berörde, nemligen att det föreliggande spørsmålet är af största betydelse för de orter, som deraf beröras, och hufvudsakligen för ett lämpligt ordnande af arbetareförhållandena i dessa trakter. Hela minoriteten skiljer sig från majoriteten och från Kongl. Maj:t derutinnan, att den betviflar, huruvida det här föreslagna sättet för frågans lösning verkligen vore det rätta och för framtidens behof mest lämpliga.

Hvar och en, som sysselsatt sig med industriella företag, torde veta, att det icke är nog, att man skaffar sig nödigt utrymme och nödig vattenkraft för sin fabrik eller anläggning, utan att man äfven måste vara betänkt på att tillse, på hvilket sätt de nödiga arbetskrafter, som erfordras för den särskilda industrien, skola skaffas. Detsamma torde också vara förhållandet med Gellivarebolaget, då det nu utvecklat sig till att sysselsätta c:a 2,000 arbetare, hvilket antal kräfver en totalbefolkning af mer än 5,000 personer. Jag frågar då, huru har detta bolag tillgodosett eller förberedt behofvet af beredande af bostäder åt dessa arbetare under de svåra klimatiska förhållanden, som råda deruppe, och hysandet af denna talrika arbetarebefolkning. Jo, så vidt man af handlingarna kan finna, bestå bolagets åtgöranden i klagomål öfver att bolaget icke *kunnat* förse sina arbetare med bostäder! Jag hemställer, om detta har varit ett riktigt sätt att lösa frågan.

Man kastar då omsorgen på staten, sägande: nu hafva så svåra förhållanden inträdt, att staten måste i en eller annan form träda emellan, för att de nödiga bostäderna måtte kunna skaffas åt dessa arbetare. Huru föreligger nu frågan i Riksdagen?

*Om upp-
låtande åt
aktiebolaget
Gellirare
Malmfält af
kronan till-
hörig mark.*

(Forts.)

Under riksdagens senare del framlägges en kongl. proposition om upplåtelse åt ifrågavarande bolag af en areal af c:a 2,500 tunnland för tillgodoseende af det behof, hvarom jag nyss talade. Man vill ju i dessa trakter mäta allt med millioner och man har gjort så i afseende å möjligheten att bryta malm, men huruvida en areal af 2,500 tunnland skall befinnas nödig för att fylla behofvet af byggnadsplatser för arbetarebostäder och hvad dermed sammanhänger, derpå tviflar jag. Man har ju svårt att i afseende på denna areals storlek göra sig en föreställning, så är åtminstone fallet med mig, men jag har sökt göra en jämförelse med det, som i detta fall ligger närmast till hands, nemligen Stockholms stads areal. Denna innehåller enligt 1895 års kommunalberättelse 1,700 hektar eller i rundt tal 3,400 tunnland. — Då den ifrågasatta arealen uppgår till 2,500 å 2,600 tunnland, torde man häraf finna, att det område, hvars upplåtelse nu begäres för det uppgifna behofvet, belöper sig till ungefär $\frac{2}{3}$ af Stockholms stads hela område. Hvar och en, som vill se saken ur den uppgifna synpunkten, behofvet att anordna arbetarebostäder, måste vara på det klara med att här framställas anspråk, som gå vida utöfver nämnda behof, och att under bolagets anhållan om upplåtelse af en så stor areal måste ligga någon annan spekulation, hvarom man af handlingarne icke kan få någon föreställning. Om jag sålunda är på det klara med att den ifrågasatta arealen är alldeles för stor för behofvet, måste jag blifva ännu mer tveksam, då det sättes i fråga, att staten skall lemna den på så lång tid som 50 år. Huru går det då med den utlofvade kulturella betydelsen, som malmbrytningen i Norrland skulle medföra, om man låter det nu ifrågavarande bolaget först och främst komma i besittning af dessa mäktiga tillgångar och vidare öfverlemnar i dess händer en areal så stor som 2,500 tunnland hvarigenom alla andra företag i dessa trakter skulle blifva beroende af bolagets godtfinnande? Man skall kunna svara härpå: allt detta är förutsedt; vi göra så många undantag, inkräkta på så många sätt i bolagets rättigheter, att de andra intressena i detta fall blifva fullkomligt tryggade. Ja, mina herrar, faktiskt har man verkligen gjort detta, ty om man läser kontraktet, finner man, att det hufvudsakligen består af undantag. I detta hänseende tror jag man i första rummet förvänar sig öfver att Konungens befallningshafvande i detta fall, som med så mycken skärpa framhållit det uti dessa trakter i sedligt afseende rådande sorgliga tillståndet såsom beroende på bristen af arbetarebostäder, icke deraf tagit sig anledning att föreslå andra åtgärder för denna brists afhjelpande, hvilket hade kunnat ske, då frågan var remitterad till nämnde Konungens befallningshafvande för afgifvande af underdånigt utlåtande. — Konungens befallningshafvande har inskränkt sig till att säga, att undantagsbestämmelser måste göras, i fall upplåtelse sker till bolaget, men har icke, så vidt jag kunnat finna, gått till botten med besvarandet af frågan, huru på bästa sätt de öfriga öfver-

klagade olägenheterna skulle kunna afhjelpas. Nu kan man ju säga: hvad skola vi göra? här bedrifves på denna plats malmbrytning i stor skala; plats finnes icke för närvarande för byggande af arbetarbostäder: derfor måste upplåtelsen ske, och låt oss alltså gå in på det föreliggande förslaget. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten vid hvad reservanten betonat, att hvad nu sker kommer att blifva måttangifvande för framtiden, och att regeringen gifvetvis i en eller annan form snarast måste taga frågan uti hela dess vidd under öfvervägande och behandling samt för sig klargöra, hurudan ställning dessa municipalsamhällen, hvilka nu komma att uppstå i dessa nordliga trakter omfattande i olika fall en befolkning af 2,000 till 5,000 personer, skola erhålla, och på hvilken grund de för framtiden skola uppföras, så att från början arrangement vidtagas, i syfte att äfven i dessa landsdelar en verkligt laglig ordning kan blifva rådande. Det synes mig derfor som om genom detta förslag frågan blifvit vänd på ett origtigt sätt. Man har sagt: vi upplåta denna areal åt bolaget, som sedan må rangera de förhållanden, som faktiskt det allmänna borde hafva ordnat. Kunde man då icke hafva varit betänkt på en sakernas ordning, sådan att undantagsbestämmelserna komme att försvinna? Kunde man icke hafva tänkt sig någon möjlighet att låta Konungens befallningshafvande inom det område, hvars upplåtelse ifrågasättes, få till stånd att upplåta eller försälja mark för de ändamål och behof, som verkligen här föreligga och kunna styrkas, hvarigenom hvar och en finge sina särskilda behof fyllda. Jag är visserligen icke öfverens med motionärerna i Andra Kammaren derutiunan, att jag tror det vara möjligt för arbetarne att sjelfva åstadkomma sina bostäder, utan blefve det här, liksom vid andra stora industriella anläggningar, arbetsgifvaren eller bolaget som finge uppföra bostäder i stor skala till uthyrning åt arbetarne för billigt pris. Men jag är deremot på det klara med att här föreligger icke detta behof allenast. Här begäres vida mer än hvad för dessa behofs tillfredsställande är behöfligt, så att, då bolaget fått sin begäran i afseende på markupplåtelse beviljad, detsamma skall kunna lägga hinder i vägen för såväl andra industriella verks bedrifvande i samma trakt som för tillfredsställande af andras bostadsbehof. — Om herrarne följt med detta ärendes behandling i de olika instanser det passerat, torde herrarne hafva funnit att i afseende å arrendet af den mark, som nu är i fråga, hvar och en af dessa hörda auktoriteter sagt: vi gå in på arrendet, men vi måste hafva hvad *vi sjelfva* behöfva. Då frågan sedan kom till domänstyrelsen, utlät man sig på samma sätt der. — Behofvet för andra ändamåls tillgoseende är sålunda enligt mitt förmenande sväfvande i luften, och i kontraktet förekomma så många bestämmelser, utgörande inskränkingar af bolagets skyldigheter att afstå den mark, som till detsamma utarrenderats, alla gående ut på att bolaget endast blefve skyldigt att afstå denna mark för

Om upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark.
(Forts.)

*Om upp-
låtande åt
aktiebolaget
Gellivare
Malmfält af
kronan till-
hörig mark.*
(Forts.)

de olika ändamålen, såvida densamma kan af bolaget undvaras, att jag betviflar, huruvida dessa ändamål godvilligt komma att af bolaget tillgodoses, när de en gång komma i fråga. När dertill kommer, att utöfver den areal, som här är ifrågasatt att utarrenderas till bolaget, äfven ifrågasättes upplåtelse af en annan areal för stadsplanens ändamål, torde deraf framgå, att denna fråga i hela dess vidd icke undergått den förberedande behandling, som frågans innebörd kräfver, och detta är anledningen, hvarför vi reservanter från utskottet, 12 till antalet, hafva ansett det böra sättas i fråga, med hänsyn till frågans vigt och angelägenheten af dess snara lösning, att förslaget icke bifalles i det skick det nu föreligger, utan hemställa, att Kongl. Maj:t måtte å nyo framlägga frågan i sådant skick, att man verkligen på grund deraf kan lösa densamma på ett tillfredsställande och för andra sådana blifvande samhällen betryggande sätt. — Vid en blick på kartan skall man finna, att en stor del af den nu begärda arealen ligger norr om det ifrågavarande gruffältet och sålunda svårigen kan vara afsedd för annat än andra spekulationsändamål. Deraf framgå också tydligen skälen, hvarför denna areal blifvit så stor. Huru skall man slutligen förstå, att ett så stort bolag vågat ställa sig på den ståndpunkten, att det icke tidigare vidtagit åtgärder för att förse sina många arbetare med erforderliga bostäder? För min del kan jag ej förklara det på annat sätt, än att bolaget litat derpå, att regeringen i detta liksom i flera föregående fall, äfven då det skett på bekostnad af viktiga statsintressen, skulle komma att uppfylla bolagets önsknigar, hvarför bolaget nu gjort denna framställning, hvilken jag emellertid anser vara af beskafhet både i afseende på kvantiteten af det område, hvars upplåtande är i fråga, och med hänsyn till det skick, hvori den framkommit, att den icke bör af Riksdagen bifallas. Det är därför jag, herr grefve och talman, ber att få yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lundeberg: Det klander, som den siste ärade talaren låtit komma Gellivare-bolaget till del, torde vara något för starkt. Vi veta, när denna grufdrift började. Det var i sammanhang med att Gellivare-banan blef färdig. Jag antager således omkring 1893. Vi veta, hvilka svårigheter äro förenade med startandet af ett företag med den omfattning som ifrågavarande grufbrytning, i synnerhet uti en obygd, och man må då icke förvåna sig, om under så ovissa förhållanden som de, hvarunder bolaget arbetade, det icke kunde tänka på att ordna och sörja för bostäder förr än 1895, ty *redan då* kom bolaget in med ansökning om att få upplåtelse af plats för bostäder åt sina arbetare. Man kan säga, att det var något så när i rätt tid, och att ingen tid dervid af bolaget förspilts, och kan det sålunda ej heller antagas, att bolaget haft någon baktanke på ett statens ingripande.

Utredning har sedan dess pågått, och uppskofvet med förslags framläggande har till hufvudsaklig del berott derpå, att arbetarne 1896 framträdde såsom mellankommande part med begäran, att vid upplåtelse af mark och vid den reglering, som kunde ifrågakomma, deras intressen också måtte tillgodoses derhän, att åt dem kunde beredas egen grund för egna bostäder.

Utskottet har funnit att, då genom Riksdagens åtgärder denna industriella verksamhet framkallats, det också är Riksdagens *skyldighet* att för den befolkning, som har sysselsättning dermed, bereda möjlighet till egna bostäder och ordnade förhållanden. Utskottet har ock därför, med de få ändringar, som synts nödiga, tillstyrkt bifall till den kongl. propositionen.

Det säges nu, att den begärda arealen är allt för stor. Om man, såsom den siste ärade talaren föreslog, kastar en blick på kartan, torde man finna, att grufvornas utmål äro så belägna, att den mark, hvars upplåtelse ifrågasattes, icke bildar några stora, sammanhängande komplex. Man *vet* vidare, att den norr om utmälen belägna terrängen, och hvilken torde belöpa sig till ungefär $\frac{1}{3}$ af hela den areal, som här är i fråga, utgöres af sumpmarker och oländig mark, som icke lämpar sig till bebyggande. Det kan dock för bolaget vara nödvändigt att vara i besittning af denna mark *ur det spekulationshänseende*, att bolaget måste, för att tillgodogöra sig malmen, kunna från denna sida anfalla malmstocken genom tunnlar och arbeten, som skulle kunna försvåras och hindras, derest *en annan spekulation*, hvilken skulle kunna rubriceras såsom mera osund än bolagets, ginge bolaget i förväg och lade embargo på dessa marker med syftemål att störa bolagets verksamhet. Det är endast på södra sidan af området, som lämpliga bostadsplatser kunna upplåtas, och, såsom grufvornas utmål äro belägna, blifver upplåtelsen i sjelfva verket icke så stor. I hvarje fall är, såsom här redan förut angifvits, hela kontraktet uppfyllt af undantagsbestämmelser. Det gifves för bolaget *icke någon möjlighet att råda öfver marken*, derest det skulle visa sig, att densamma är behöflig för kommunen, enskilde eller nya grufanläggningar. Den har dock föreslagits till upplåtelse i sin helhet förmodligen af det skäl, att myndigheterna ansett det nödvändigt att, eftersom det skulle tillkomma bolaget att upprätthålla ordning och skick, det icke skulle behöfva riskera, att allt för nära dess verksamhet kunde uppstå intressen, med helt andra mål än sedlighet och ordning, men hvilka bolaget icke skulle kunna kontrollera. I hvarje fall torde man med kännedom om industriens behof af mark och den här ifrågavarande markens läge och beskaffenhet kunna säga, att det område, som här är i fråga, icke är för stort. Hvilken större industriidkare som helst finner det för sin närings sunda bedrifvande och ordnande nödvändigt att icke vara för mycket trängd, och jag håller sålunda öfve, att bolaget i fråga icke erhåller för mycket.

Om upplåtelse af aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhör mark.
(Forts.)

*Om upp-
låtande åt
aktiebolaget
Gellivare
Malmfält af
kronan till-
hörig mark.*

(Forts.)

Nu säger min ärade kamrat i statsutskottet, att det hade kunnat väljas andra utvägar: man kunde hafva vändt om frågan och ordnat det så, att bolaget i mån af behof och efter band skulle genom Konungens befallningshafvandes försorg tilldelas nödigt utrymme för sitt behof af byggnader. Säkerligen skulle dock detta blifva förenadt med mycken olägenhet genom de omgångar och undersökningar, som deraf skulle påkallas, och hvilka skulle verka hämmande på många håll och särskildt omöjliggöra för bolaget att från början uppgöra planer för ordnandet af det hela, något som är alldeles nödvändigt, äfven om också bebyggandet icke omedelbart fullföljes. För öfrigt skulle uppdragandet åt Konungens befallningshafvande att handhafva dessa upplåtelser innebära, att man sloge in på en alldeles ny anordning. Riksdagen, Kongl. Maj:t och domänstyrelsen hafva hittills pröfvat och afgjort jordupplåtelser, och jag föreställer mig nästan, att Riksdagen skall befinnas ovillig att uppdraga sådant åt någon ny myndighet, så mycket mindre som Riksdagen, så långt sådant lämpar sig, helst granskar dylika frågor sjelf.

Vidare säges det, att man med den allra största varsamhet bör gå till beslutet om denna upplåtelse, enär den sannolikt kommer att följas af många liknande. Men då så väl i den Kongl. propositionen som i utskottets förslag möjlighet är inrymd att hvar 10:de år ändra kontrakten, lära de misstag, som vid första upplåtelsen kunna begås, rätt snart kunna rättas. Utarrendering och afsöndringar från kronodomäner hafva utvecklats sig på detta sätt. Erfarenheten har der fått vara läromästare och så kan väl ske äfven här, särskildt då tidrymden blifvit stäld på endast 10 år, och möjlighet finnes att efter denna tid rätta begångna misstag.

Min högt ärade kamrat på gefleborgsbanken framhåller att, efter som frågan tyckes ligga så illa i Riksdagen, det kunde vara skäl att tillse, huruvida icke *någon del* af förslaget kan hafva sådana sympatier för sig, att framgång för densamma kunde vinnas, och han förestälde sig, att i detta fall en upplåtelse till arbetarne skulle vara det som vore mest tilltalande och kunde hafva största utsigten till framgång. Jag tror knappast, att vare sig man gör den ena eller andra förändringen, frågan har möjlighet till framgång vid denna riksdag. Men jag ber likväl få fästa uppmärksamheten vid några förhållanden, som hafva ett visst sammanhang med det nu gifna uppslaget. Min ärade kamrat i statsutskottet anförde såsom skäl mot hela förslaget, att frågan för närvarande vore så illa utredd. Ja, jag är ledamot i den afdelning, som pröfvat och haft det förberedande arbetet med förslaget, och jag kan väl säga, att afdelningen ganska allvarligt sökt att gå till botten med detsamma. Vi hafva härvid funnit den hufvudsakliga invändningen emot förslaget vara, att på en del af den mark, som är afsedd till upplåtelse till arbetarestad, eller hvad man vill kalla det, finnas, efter hvad det visat sig, 16

inmutningar, som icke äro nämnda i det kongl. förslaget, och hvilka kunna komma att utgöra hinder för ett ordnad bebyggande.

Såsom herrarne finna, har utskottet också föreslagit, att så länge dessa inmutningar äro till finnandes och grufdrift pågår, upplåtelse af tomter der icke må ske. Det var den egentliga anmärkningen, som afdelningen hade mot utredningen, ty att det föreslagits en tidrymd af tre år i stället för, såsom förut vid liknande upplåtelser, fem år och några andra detaljsaker har icke varit af sådan beskaffenhet, att man kan tala om det såsom bristande utredning. Skulle nu herr Sandqvists förslag gå igenom, så skulle det märkliga inträffa, att just den del af den kongl. propositionen, som på allvar kan sägas sakna någon utredning, den delen skulle accepteras af Riksdagen. Och hvad resultat skulle vinnas, i fall man afslog utarrenderingen och accepterade upplåtelsen? Är det någon, som kan tänka sig, att uppe i dessa trakter det skall finnas krafter nog och möjligheter nog för arbetarne att hastigt framgå med bebyggande af de tomtplatser, som för deras ändamål blifva anvisade? Nej mina herrar, det blir en eller annan arbetare, som kan slå sig ner på egen tomt under de närmaste åren, men det måste blifva bolaget som får göra de största insatserna för att skaffa bostäder åt arbetarne, ty bolaget har kraft att genast taga itu dermed, men arbetarne säkerligen icke. Vill man därför göra något verkligen effektivt för ordnande af bostadsfrågan, bör det i främsta rummet vara genom att tillgodose, att bolaget kan drifva den fram. För öfrigt om frågan nu faller i Riksdagen, kommer den att falla på sådant sätt, att den säkerligen blir föremål för ny behandling af Kongl. Maj:t. Kan det då vara skäl att vid den vidare utredningen binda vederbörande derhän, att icke en reglering öfver hela området må kunna ske? Fastslår man nu området för arbetarne, så är det gifvet, att, äfven om det skulle visa sig synnerligen fördelaktigt att göra en annan indelning än den nu framlagda, så kan man svårigen ändra den en gång fastställda planen. Och det finnes ett annat skäl mot partielt beslut. Arbetarne hade från början begärt en viss areal. Sedermera genom någon reglering fick bolaget vestra delen af den af arbetarne önskade arealen, och arbetarnes område sköts åt öster. Skall frågan tagas under förnyadt öfvervägande, kan det hända, att arbetarnes intressen kunna blifva tillgodosedda på ett sätt, som mera öfverensstämmer med deras ursprungliga önskningsar, utan att bolaget beröfvas möjligheten att för sin del äfven ordna för bebyggandet. I hvarje fall håller jag före, i motsats till den ärade talaren på gefleborgsbanken, att det i första hand är viktigast att tillgodose möjligheten för bolaget att kunna ordna bostadsförhållandena. I fråga om tiden har jag en annan åsigt än talaren på gefleborgsbanken. Med de kontraktsbestämmelser, som här äro gifna, och då bolaget i hvarje fall för hvart tionde år är nödsakadt under-

Om upplåtande åt aktiebolaget Gellivare malmfält af kronan tillhörig mark.

(Forts.)

*Om upplåtan-
de af aktie-
bolaget Gelli-
vare malm-
fält af kronan
tillhörig mark.* kasta sig ändring i arrendevilkoren, tror jag nemligen icke, att det för bolaget skulle vara någon synnerligt ökad risk, om upplåtelsetiden inskränktes till 30 år i stället för, såsom nu är föreslaget, 50 år, och jag föreställer mig, att genom en sådan ändring skulle många, som hafva varit tveksamma, lättare gå med på att nu söka lösa frågan. Men jag är nästan viss på, att äfven om något sådant medgifves, så kommer likväl icke Riksdagen att acceptera förslaget, och därför vill jag icke göra något sådant ändringsyrkande.

(Forts.)

Ja, herr vice talman, för min del finner jag det nästan oförsvärligt af Riksdagen att i denna allvarliga sak säga sitt »non possumus». Jag anser frågan vara så utredd, som den gerna kan behöfva vara. Jag anser utredningen vara tillfyllesgörande, och att den kongl. propositionen eller rättare sagdt utskottets utlåtande utan betänkligheter kan accepteras, och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag har med den största uppmärksamhet följt det anförande, som den siste värde talaren här afgifvit, och mig synes, att frågan äfven från hans synpunkt icke är så till fullo utredd, att Riksdagen nu måste fatta ett bifallande beslut. Jag har visserligen icke läst och tagit underrättelse om alla de handlingar, som tillhöra frågan, men i det afseendet för enar jag mig med hvad herr Fränckel redan yttrat, som har mycket större kännedom om densamma, och på grund deraf kan icke heller jag bifalla förslaget.

Läser man den reservation, som två ledamöter af Första Kammaren och tio ledamöter af Andra Kammaren afgifvit i denna fråga, måste man erkänna, att deras reservation är både riktig och efterföljansvärd, ty de begära icke annat än att genom afslag vid denna riksdag af frågan få den bättre utredd och klargjord och det säger jag uppriktigt är behöfligt, och de begära, dessa reservanter, hvaribland reservanterna från Andra Kammaren utgöra ett mycket mäktigt parti, att genom afslag vid denna riksdag få frågan framlagd af regeringen till Riksdagens bepröfvande vid nästa riksdag, och då är icke väntan alltför lång. Jag vill för öfrigt icke förlänga debatten, men jag anser, att Första Kammaren i frågans närvarande skick icke kan och bör godkänna densamma, utan får jag, herr vice talman, i likhet med reservanterna vördsamst anhålla om afslag på frågan.

Herr Berg, Lars: Jag tänkte icke yttra mig i denna fråga, då jag tog för gifvet, att i Första Kammaren icke något motstånd mot utskottets förslag skulle uppstå, men då här hafva yttrats synnerligen skarpa ord mot det sätt, hvarpå Konungens befallningshafvande i Norrbottens län liksom bolaget behandlat denna fråga, anser jag mig skyldig att deremot inlägga en gensaga.

En talare yttrade: hvarför har icke Konungens befallningshafvande gjort någonting? Hvarför har han icke, då frågan remitterades till honom, sagt, huru allt skulle kunna ordnas? Det tillhör icke Konungens befallningshafvande att göra upp byggnadsplaner, men i denna fråga har han dock genast uttalat, att upplåtande af byggnadsplatser vore det första grundvilkoret för ordning och skick, samt i den riktningen tagit initiativ redan år 1888, hvarigenom efter statsmagternas beslut kronans mark upplåtits till en blifvande stad vid Gellivare kyrkoplats.

Man försökte i början att lösa bostadsbehovet dels genom att bygga på utmälen, dels genom att bygga nere å stadsplanen vid Gellivare kyrkoplats, men båda dessa utvägar hafva visat sig otillräckliga och delvis opraktiska, och man har icke kunnat föreställa sig, att då behovet, såsom nu, framträdde oafvisligt, och då förslag till upplåtande af behöflig mark äfven på Malmberget skulle framläggas, detsamma skulle mötas med motstånd och mångårigt uppskof. Behovet är ett glädjande bevis på gruf- och jernvägs-driftens blomstring. Konungens befallningshafvande har således verkligen sagt ifrån både af eget initiativ och alla gånger, då frågan dit remitterats, samt framhållit, att första vilkoret är att få plats att bygga på. Det är en så enkel och naturlig sak, att den knappt borde behöfva utsägas, men den har dock utsagts, och man kan icke med fog förebrå Konungens befallningshafvande att icke hafva i tid påpekat hufvudvilkoret för frågans lösning.

Att marken och området är stort, är visserligen sant, men då det ligger flera hundra utmål derinom, förfaller helt och hållet den liknelse, som den förste talaren gjorde mellan utrymmet i Stockholms stad och det utrymme, som här begäres. Det behöfves här storartade vidder för upplag af malm, gråberg, vägar, stollöppningar m. m., och det måste dessutom användas ett helt annat byggnads sätt i fjellslutningarna, än hvad man har i storstäderna med deras stenhus.

Hvad sjelfva hufvudsaken beträffar, ber jag att äfven få säga några ord om den. Man har nu här i Gellivare hållit på med grufbrytning i stor skala i tio à elfva år, och ännu har man icke kunnat komma ut med att lösa denna fråga, hufvudsakligen därför att, såsom det sades, frågan om upplåtelse af jord dragit så lång tid och mött ett så oväntadt stort motstånd. Då man tänker på, huru statsmagterna förr bemötte den industri och grufbrytning, som uppstod i samma bygder i forna tider, eller som man der sökte väcka till lif, kan man icke annat än finna, att kronan nu uppträder synnerligen ovänligt, snart sagdt fientligt och förqväfvande allt lif i stället för motsatsen, som är statens pligt. Den som der placerat många millioner kronor jemte sin energi och sitt arbete behandlas i denna upplåtelsefråga, som om han vore en fiende och missdådare, som skall bindas och fångslas

Om upplåtande af aktiebolaget Gellivare malmvare malm tillhörig mark.

(Forts.)

*Om upplåtan
de åt aktie-
bolaget Gelli-
vare malm-
fält af kronan
tillhörig mark.*

(Forts.)

på alla möjliga håll och kanter, så att han icke kan tänkas göra något ondt Annorlunda handlade våra förfäder. De tillämpade och uppfattade den statsekonomiska läran i detta fall på det viset, att hufvudsaken för staten vore att uppmuntra industri- och grufdrift, så att ett stort antal människor kunde der få sin utkomst, och de tänkte såsom Fredrik den store, att det viktigaste för staten är människan, d. v. s. ökad folkmängd och stor folkökning, men att markens upplåtelse är en underordnad sak i jämförelse dermed. Jag tror, att det äfven nu är väl värdt att beakta dessa olika behandlingsätt, det som användes nu och det som användes af våra förfäder, och att vi ytterligare böra besinna, att statens intresse alldeles sammanfaller med bolagets och att här är fråga om en stor människoskara, som lefver under mycket ogynsamma förhållanden, som i hvad fall som helst måste förskaffa sig tak öfver hufvudet, låt vara i kojor och jordkulor, och som därför tvingas att blifva lagbrytare, om de ej få hvad som är nödigt och för öfrigt länder till deras och statens väl. Det är gifvet, att så blir förhållandet, huru mycket Riksdagen än må säga nej mot jordupplåtelsen. De 5 à 6 tusen människor, som der vistas, måste ju skaffa sig bostäder, och de måste nu bygga sina usla kojor med sjelftagen rätt på kronans mark, i stället för ordentliga människoboningar på egen grund. Det finnes icke och har hittills aldrig funnits någon åklagare, som uppträder mot ett sådant tilltag, och således finnes det icke heller någon domare. Arbetarena rödja på en plats och bygga, såsom sunda förnuftet och nöden tvingar dem. Naturligtvis skall lag och rätt gälla äfven der, och blifva de åtalade, så blifva de nog också dömda, men hittills har sådant icke skett. Jag tror icke heller, att man behöfver vara profet för att med afseende härför kunna förutsäga, att något åtal framdeles härför nog icke heller torde förekomma. Härmed må nu vara huru som helst, så fordrar både mensklighetskänsla och statsklohet, ja, statens intresse blott såsom jernvägsegare, att detta förslag bifalles, och därför skall jag också taga mig friheten att yrka derpå.

Herr Fränckel: Af hvad här nu yttrats synes ytterligare framgå, att de framställningar, som gjorts i reservationen, äro af beskaffenhet att de nära nog öfverensstämma med de herrars önsknings, som här yrkat bifall till utskottets förslag.

Den ärade ordföranden i statsutskottet medgaf, att han för sin del trodde, att det skulle vara lämpligare för att lättare få frågan igenom, var arrendetiden nedsattes. Frågan om arrendetiden har just varit ett af skälen, hvarför reservanterna icke velat bifalla förslaget.

Vidare har det ifrågasatts, huruvida verkligen den vidsträckt arealen kunde vara för ändamålet behöflig. Äfven detta hafva reservanterna ifrågasatt, huruvida nemligen den stora arealen skulle

kunna nedsättas, och det viktigaste, som reservanternas begärd och som ordföranden i statsutskottet bestridit, var, att upplåtelsen af mark skulle kunna ske på annat sätt, och att bebyggandet skulle befordras, om det skedde, så som jag tog mig friheten påpeka, nemligen om arealen bestämdes och Konungens befallningshafvande finge rätt att inom densamma upplåta marken. Detta har ju utskottet sjelft föreslagit i afseende på den planlagda delen af området. Enligt utskottets förslag liksom enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle marken der undantagas från arrendet, och på detta område skulle Konungens befallningshafvande få tillstånd icke endast att upplåta, utan äfven att försälja tomter på vissa villkor. Hvarför skulle då icke en sådan åtgärd kunna vidtagas äfven med afseende på det område, som man nu vill upplåta åt bolaget? Alla dessa synpunkter torde kunna komma under Kongl. Maj:ts bepröfvande, ifall ärendet återremitteras med anhållan, att det nästa år ånyo måtte komma fram.

Jag tror mig härmed hafva ytterligare styrkt, att den framställning, Kongl. Maj:t nu gjort, för närvarande icke bör bifallas i det skick den föreligger.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Sandqvist*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att den del deraf, som å sid. 24 i det tryckta utlåtandet började med kursiverade ordet »dels» och å sid. 28 slutade med orden »med mindre Kongl. Maj:t sådant medgifver», uteslötes och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr vice talmannen hemställde, huruvida kammaren ville till kontraposition dervid antaga afslag å utskottets hemställan eller bifall till herr *Sandqvists* förslag, och förklarade herr vice talmannen sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga afslag å utskottets hemställan.

Jemväl angående kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att i hufvudvoteringen öfver statsutskottets utlåtande n:o 104 kontrapositionen skall innehålla afslag å utskottets hemställan, röstar

Ja;

*Om upplåtande
åt aktiebolaget
Gellivare malm-
fält af kronan
tillhörig mark.*
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan med den af herr Sandqvist föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 22.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller den i statsutskottets utlåtande n:o 104 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 36;

Nej — 34.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 11 och 12 i denna månad bordlagda memorial n:o 86, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 11 och 12 innevarande månad bordlagda memorial n:o 87, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 70, i anledning af väckt motion angående ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen. *Sammanjemkningsförslag ang. ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen.*

Herr Hasselrot: I egenskap af ledamot af utskottet har jag ansett mig skyldig att deltaga i utarbetande och framläggande för Riksdagen af det förslag till sammanjemkning, som här föreligger till kammarens antagande, men i egenskap af ledamot af kammaren ber jag att på samma förslag få yrka afslag.

Såsom kammaren behagade erinra sig, hade, då frågan var före förra gången, i en reservation föreslagits, att Riksdagen måtte anhålla, det Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huruvida bötes- och förvandlingsstraff enligt värnpligtslagen kunde afskaffas, eller huruvida de kunde utbytas mot andra lämpligare straff. Andra Kammaren godkände denna reservation, hvaremot Första Kammaren med allt skäl strök den del deraf, som afsåg afskaffande af dessa straff, men godkände förslaget till skrifvelse med hemställan, huruvida berörda straff skulle kunna utbytas mot andra lämpligare straffarter. Nu har lagutskottet, med bibehållande af det förslag hvarom båda kamrarne enat sig, i stället för det af Andra Kammaren bifallna men af Första Kammaren afslagna förslaget om *afskaffande* af bötes- och förvandlingsstraff enligt värnpligtslagen, ifrågasatt en skrifvelse med begäran om utredning, huruvida anledningarna till dylika straff skulle kunna *förminska*s, och sålunda gjort en, enligt min uppfattning, formelt riktig sammanjemkning. Det återstår emellertid att se, huruvida denna kammare vill på detta indirekta sätt befrämja en åtgärd, som kammaren, då förslag derom direkt framstälts, flera gånger vägrat godkänna. Om man tänker efter, på hvad sätt anledningarna till sådana straff, som här afses, skulle kunna förminska, så lär det nemligen icke kunna ifrågasättas, att detta kan ske på annat sätt, än att beväringmönstringarna afskaffas, hvilket också oförtydligt framgår af lagutskottets motivering. Den mönstringsskyldighet, eller skyldighet att uppgifva sin vistelseort, som nu åligger värnpligtige, skulle enligt utskottets mening kunna upphöra, om presterskapet eller andra myndigheter finge åliggande att härutinnan lemna militärbefälet erforderliga uppgifter, och på detta sätt skulle en del af anledningarna till bötesstraffen upphöra. Den lättnad i mönstringsskyldigheten är dock redan införd, att man icke behöfver sjelf inställa sig till mönstringen, utan att man i stället kan skicka bestyrkt uppgift om sin adress, men att, såsom här ifrågasatts, helt och hållet icke vara lämpligt, på sätt vid denna frågas föregående behandling i denna kammare starkt framhållits. På dessa grunder anhåller jag vördsamt, att kammaren, vidhållande den uppfattning, som här förut gjort sig gällande, måtte afslå sammanjemkningsförslaget.

Sammanjemkningsförslag ang. ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen.

(Forts.)

Herr Dickson: Jag instämmer fullkomligt med herr Hasselrot och ber att få påpeka, att de anmärkta orden innebära något, som icke bör godkännas. — Det uttryckes, att man icke vill döma de värnpligtige till böter, och huru vill man vinna detta mål? Jo, genom en ändring af de bestämmelser, som föranleda bötesansvar. En värnpliktig ådrager sig böter genom att underlåta att inställa sig till vapenöfning, genom att underlåta att inställa sig till mönstring och genom underlåtenhet att inställa sig till inskrifning. Att nu på något sätt ändra detta och säga, att man icke skall ålägga dem att inställa sig till vapenöfning eller inskrifningsförrättning, är något, som antagligen utskottet icke ens afsett, och som Första Kammaren aldrig bör uttrycka. Ty hvartill skulle alla våra åtgärder för försvaret tjena, om vi icke skulle hålla på, att de värnpligtige skola inskrifvas och vapenöfvas? Denna sats således, som tillkommit genom sammanjemkning, innebär något, som kammaren aldrig bör biträda. Icke ens i det afseende, som utskottet särskildt har tänkt sig, eller i fråga om mönstring tror jag, att den bör bifallas. Det åsyftas af utskottet, att skyldigheten att bringa till militärernas kunskap de under rättelser, som erfordras, skulle åligga presterskapet. Jag tror icke, att presterskapet är i tillfälle att lemna dessa uppgifter. Presterna hafva icke alltid reda på de värnpligtiges inskrifningsnummer, och värnpliktig kan äfven hafva flyttat till annan ort. Det skulle blifva en för presterskapet synnerligen betungande börda att lemna dessa uppgifter, och de skulle icke blifva så effektiva, som de nu äro. Önskar man ett försvar, måste man hålla på de åtgärder, som betrygga oss en tillgång på värnpligtige, och dessa bestämmelser få icke rubbas. Man får icke ens ifrågasätta, att dessa bestämmelser skola rubbas, såsom genom skrifvelseförslaget är afsedt.

Jag hemställer därför om afslag på utskottets förslag.

Herr Krok: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. — Jag vill dervid endast erinra om, hvad som förut yttrats, att mera än hälften af de förseelser, som förekomma emot värnpligtslagen, härröra af uteblifvande från mönstring. Jag vill äfven erinra derom, att under diskussionen i lagutskottet upplyste en af ledamöterna — det var dock icke i denna, utan i en närliggande fråga — att åtminstone en prest lemnade kompanibefälhafvaren adressförteckning på de inom socknen boende värnpligtige, som skulle mönstras. Det är således icke omöjligt, att tillämpa ett sådant förfaringsätt. — Jag får därför vördsamt yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Asker: Då Första Kammaren, på sätt utskottet sjelf framhållit, i hufvudsak anslutit sig till herr Olssons reservation, och då en sammanjemkning af de båda kamrarnes skiljaktiga

beslut blifvit, på sätt lagutskottets ordförande sjelf medgifvit, verkstald fullkomligt riktigt, eller så, att hvardera kammarens beslut vid frågans första behandling blifvit behörigen tillgodosedt, vågar jag, med hänsyn till det behjertansvärda i sjelfva saken, och med erinran derom, att Första Kammarerna redan år 1893 beslöt en skrivelse till Kongl. Maj:t i enahanda syfte som den nu ifrågasatta, hemställa om bifall till lagutskottets nu föreliggande förslag.

Sammanjämkningsförslag ang. ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande memorial hemställt och vidare derpå, att kammarerna skulle afslå utskottets hemställan och vidhålla sitt förut i ämnet fattade beslut, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt memorial n:o 87, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammarerna utskottets hemställan och vidhåller sitt förut i ämnet fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24;

Nej — 30.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarernas tillfälliga utskotts den 11 och 12 innevarande maj, bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditiönslösen, biföll kammarerna hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Vid föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjursjukdomar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 80, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 115, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m.;

n:o 116, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Brita Kristina Nylander;

n:o 117, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till tre danaarf;

n:o 129, angående anvisande af medel till odlingslånefonden och ändring i vilkoren för lån från samma fond;

n:o 130, i fråga om förkortande af den tid, inom hvilken vederbörande myndigheter hafva att afgifva yttranden i anledning af Riksdagens revisorers berättelse angående statsverket;

n:o 138, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker, samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 139, angående löneförbättring för stationskarlar vid statens jernvägar;

n:o 140, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummer; samt

n:o 141, om anläggande af ett jernvägsspår från Gellivare station till Koskulls kulle.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 131, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 132, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken samt i anledning af i ämnet väckt motion;

n:o 133, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning;

n:o 134, i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid uunderdomstolarne;

n:o 135, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående skyddskoppypningen i riket;

n:o 136, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, innefattande bestämmelser om municipalsamhällen; samt

n:o 137, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 2,24 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Fredagen den 13 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

n:o 106, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 107, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 108, angående den nya riksstaten; äfvensom

bevillningsutskottets betänkande n:o 34, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 95, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, samt angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid dylika skolor, dels ock i detta ämne inom Riksdagen väckt motion; samt

n:o 96, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 31 med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Justerades ytterligare fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 7,10 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 78, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 79, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

n:o 142, angående statsregleringen för år 1899 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp;

n:o 143, angående beräkningen af statsverkets inkomster;

n:o 144, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser rörande förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar m. m.; samt

n:o 145, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.

Vid föredragning af statsutskottets nedannämnda, under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 106, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret,

n:o 107, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret, samt

n:o 108, angående den nya riksstaten,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 34, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid föredragning af bankoutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 15, angående ett nytt medgifvande i fråga om inköp af tomt för afdelningskontoret i Falun, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 44, om upphörande af giltigheten af visst förbehåll vid skatteköp af s. k. rekognitionshemman m. m.;

n:o 45, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 m. m.;

n:o 46, angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken m. m.;

n:o 47, angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 48, angående utbetalning af anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m.; samt

n:o 49, angående bankovinsten.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,17 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Söndagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 149, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret, samt

n:o 150, med ny riksstat.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 148, till Konungen, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 146, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af bestämmelserna rörande återfallspreskription; samt

n:o 147, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfnung den 31 oktober 1873.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 50, rörande förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor m. m.;

n:o 51, angående delning af Hernösands stift m. m.;

n:o 52, angående upprättade reglementen för riksbankens styrelse och förvaltning;

n:o 53, angående ändring af bestämmelserna rörande rätt till restitution af erlagd tullafgift vid utförsel till Norge af vissa varor;

n:o 54, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret;

n:o 55, angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 56, om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m.;

n:o 57, angående ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning;

n:o 58, angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne;

n:o 59, angående skyddskoppypningen i riket;

n:o 60, angående tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 61, angående särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse;

n:o 62, angående försäkring för beredande af pension eller lifränta;

n:o 63, angående kreditivsummorna;

n:o 64, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor;

n:o 65, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarna;

- n:o 66, angående odlingslånefonden;
- n:o 67, angående godtgörelse till jernvägsstyrelsen för af densamma förskottsvis utgifven expropriationsersättning;
- n:o 68, angående anslag till en statsbana från Gellivare till riksgränsen;
- n:o 69, angående lån till fullbordande af Vadstena klosterkyrkas restaurering;
- n:o 70, angående statsregleringen;
- n:o 71, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster;
- n:o 72, angående beviljning af fast egendom samt af inkomst;
- n:o 73, angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;
- n:o 74, om ändring af bestämmelserna rörande återfalls-preskription;
- n:o 75, om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning; samt
- n:o 76, i afseende å statsregleringen och rörande de med statsverket gemenskap egande ämnen.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Tillkännagafs, att Kongl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla Riksdagens samtliga ledamöter att måndagen den 16 innevarande månad efter förrättad gudstjenst sig å rikssalen infinna för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kongl. Maj:t i nåder hemförlofvas.

Kammaren åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 16 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Herr talmannen och kammarens ledamöter afgingo kl. 10,50 f. m. till storkyrkan, der riksdagspredikan hölls af kyrkoherden i Katarina församling K. A. E. Landquist.

Efter gudstjenstens slut begaf kammaren sig till rikssalen, der jemväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet von Krusenstjerna uppläst Kongl. Maj:ts nådiga förordnande för hans excellens herr statsministern Boström att å Kongl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen, samt talmännen, hvar för sig, framfört kamrarnes undersåtliga välönsningar och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst, förklarade, å Kongl. Maj:ts vägnar, hans excellens herr statsministern 1898 års lagtima riksdag vara avslutad.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och der intagit sina platser, framträdde greve Sparre till talmansbordet och yttrade:

Mine herrar! Innan vi åtskiljas, vill jag uttala till Eder ett hjertligt tack. Jag tackar Eder för det jag under utöfvandet af mitt ansvarsfulla värf städse känt mig ega stödet af edert förtroende, städse funnit mig omfattad med wälvilja. Jag tackar Eder för de många prof på eder vänskap jag rönt under senaste som under föregående riksdagar.

Ni återvända nu till edra hem för att åter egna Eder åt eder af riksdagsarbetet afbrutna verksamhet. Lifligt vill jag önska Eder all lycka dertill, men framför allt vill jag önska Eder att i rikaste mått få njuta af hemmets frid och hemmets lycka.

För mig sjelf vill jag anhålla att af Eder blifva bevarad uti vänligt minne.

Detta tal besvarades af herr Reuterswärd i följande ordalag:

Högvälborne herr grefve! Sedan Ni, herr grefve, nedlagt talmansklubban och sagt edert vänliga farväl till Riksdagens Första Kammare, må det tillåtas mig att å kammarens vägnar framföra ett vördnadsfullt tack för allt det nit, all den skicklighet och all den humanitet, hvarmed Ni ledt våra förhandlingar. Jag tillönskar Eder, herr grefve, helsa och krafter och hoppas, att Ni med Guds hjälp åter måtte få intaga samma plats, som Ni nu går att lemna, öfvertygad som jag är, att jag dermed uttalar Första Kammarens lifligaste önskningsar. Vi hoppas, att också Ni, herr grefve, måtte få njuta frid, helsa och välsignelse, och vi tacka Eder, herr grefve, för god vakt.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,25 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
